

علمی پژوهشی

بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران

صادق صالحی^{۱*}، احمد رضایی^۲، مجید کریمی^۳، صونا احدیان^۴

چکیده

سرمایه اجتماعی با تقویت شبکه‌های ارتباطی و اعتماد اجتماعی، بستر مشارکت فعال شهروندان را فراهم می‌کند. امید به آینده به‌عنوان نیروی محرک روان‌شناختی، انگیزش و جهت‌گیری مثبت افراد در زندگی اجتماعی را افزایش می‌دهد. پژوهش پیش رو با هدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران انجام شد. پژوهش از نوع کمی، به روش پیمایش و ابزار آن پرسش‌نامه بود. جامعه آماری تحقیق دانشجویان دانشگاه مازندران و با توجه به فرمول کوکران ۳۹۷ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد متغیرهای سرمایه اجتماعی حدود ۱۷ درصد تغییرات واریانس متغیر امید به آینده را تبیین می‌کنند. متغیر مشارکت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر امید به آینده دارد و بعد از آن متغیر اعتماد اجتماعی و همدلی و تعلق و سبک زندگی متفاوت قرار دارند. جهت افزایش امید به آینده، توجه به متغیرهای سرمایه اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای داشته و با تقویت این متغیرها می‌توان امید به آینده را افزایش داد.

تاریخ دریافت:

۲۹ دی ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۲۳ فروردین ۱۴۰۵

کلیدواژه‌ها:

سرمایه اجتماعی؛ امید به آینده؛ دانشجویان؛ دانشگاه مازندران.

مقدمه

امید یک حالت روحی و روانی و برانگیزاننده انسان به کار و فعالیت است. منشأ هر پویایی و پیشرفتی در زندگی انسان، امید است؛ چراکه انسان ناامید نمی‌تواند در راه تحقق اهداف فردی و خصوصاً اجتماعی گام بردارد. مسئله امید و پیامدهای آن برای سلامت روانی و اجتماعی خیلی مهم است، چون عامل مهمی در انگیزه، تحرک و رشد افراد در طول زندگی است. به طور کلی اکثر رفتارهای انسانی معطوف به آینده است. نگرش به آینده و امید به آن، با مفاهیم نشاط و شور و تلاش، احساس امنیت، ارضای نیاز و... رابطه تنگاتنگ دارد (هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۸۹). از سوی دیگر، عدم امید به آینده شاخصی از رکود و توقف جامعه و

^۱استاد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی توسعه، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، ایران. (نویسنده مسوول) s.salehi@umz.ac.ir

^۲دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی توسعه، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، ایران. a.rezaei@umz.ac.ir

^۳دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، ایران. karimi.umz@gmail.com

^۴دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. souna.ahadiyan@gmail.com

سرخوردگی و انفعال آن محسوب می‌شود. چنین جامعه‌ای انگیزه لازم برای پیشرفت را از دست خواهد داد و ناهنجاری‌های مختلف روانی و اجتماعی آن گسترش خواهد یافت. هر چه افراد جامعه نسبت به زندگی و جامعه خود امیدوارتر باشند، میزان مشارکت آن‌ها در ساختن جامعه بیشتر خواهد بود و در مقابل به میزانی که افراد نسبت به زندگی، نظام اجتماعی و سیاسی ناامید باشند، میزان مشارکت کمتری در ساختن جامعه دارند. (صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۷: ۱۱۷). امید به آینده، اگرچه تا حد زیادی بستگی به شرایط فردی دارد، اما عوامل اجتماعی نقش خیلی مؤثری در کاهش یا افزایش آن دارند. جامعه از یک طرف ایجادکننده شرایطی است که می‌تواند افراد را به سمت تحقق اهداف شخصی سوق دهد و از طرف دیگر زمینه ساز فضایی است که افراد می‌توانند به کنش متقابل و ارتباط با هم نوعانی که سبب ایجاد امنیت و آرامش خاطر برای زندگی مناسب می‌شوند، مبادرت ورزد. از جمله عوامل اساسی که امید به آینده را در بین افراد جامعه گسترش می‌دهد، احساس امنیت ناشی از ارضاء نیازها و تحقق اهداف است (صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۷: ۱۱۸). سرمایه اجتماعی و حمایت می‌تواند در هنگام گرفتاری‌ها در افراد احساس امنیت و امید ایجاد کند و هرچه این حمایت و سرمایه اجتماعی بیشتر باشد، میزان امیدواری افزایش می‌یابد و اضطراب را کاهش و به فرد فرصت خودشکوفایی و رشد می‌دهد (علیزاده اقدم، ۱۳۹۱: ۱۹۴). سرمایه اجتماعی به هنجارها، روابط، اعتماد و شبکه‌های اجتماعی اشاره می‌کند که افراد را به هم متصل و مشارکت جمعی و همکاری را ممکن می‌سازد (پاتنام، ۲۰۰۰: ۲۳). نبود سرمایه اجتماعی کافی یا تضعیف آن می‌تواند منجر به کاهش امید به آینده گردد. برای نمونه، نتایج پژوهش پورافکاری و شکری (۱۳۹۱: ۱۶۹) نشان می‌دهد کاهش سرمایه اجتماعی با احساس ناامیدی در افراد همراه است. جوامعی که سطح بالاتری از سرمایه اجتماعی دارند، در زمینه اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی و مشارکت مدنی موفق‌تر و توسعه اجتماعی در آن جوامع سریع‌تر و پایدارتر اتفاق می‌افتد (کلمن، ۱۹۹۸: ۴۵). در مقابل، کاهش سرمایه اجتماعی می‌تواند به کاهش اعتماد، افزایش تنش‌های اجتماعی و محدودشدن فرصت‌های توسعه‌ای منجر شود. امید به آینده به‌عنوان نیروی محرک فردی و جمعی، نقشی اساسی در پویایی اجتماعی، پیشرفت علمی و توسعه پایدار ایفا می‌کند. کاهش سطح امید در میان جوانان می‌تواند پیامدهایی مثل افت تحصیلی، کاهش مشارکت اجتماعی، سرخوردگی و حتی بروز آسیب‌های روانی اجتماعی را به همراه داشته باشد (اسنایدر، ۲۰۰۲: ۲۵۲). از این رو، شناسایی عوامل مؤثر بر امید به آینده دانشجویان به‌عنوان قشر

نخبه و سرمایه انسانی جامعه، ضرورتی جدی به شمار می‌رود. افرادی که از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند، به واسطه ارتباطات گسترده‌تر، حمایت‌های عاطفی و اجتماعی و نیز دسترسی بیشتر به منابع و فرصت‌ها، معمولاً چشم‌انداز مثبت‌تری نسبت به آینده خود دارند. در مقابل، ضعف در سرمایه اجتماعی می‌تواند به انزوا، بی‌اعتمادی و کاهش انگیزه برای برنامه‌ریزی آینده منجر شود (لین، ۲۰۰۱: ۴۸). با توجه به اهمیت نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان، هدف اصلی پژوهش بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان است.

ادبیات پژوهش

مروری بر پژوهش‌های پیشین:

پیشینه داخلی

افشانی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی، رابطه سرمایه اجتماعی و امید به آینده را در دانشجویان دانشگاه یزد را بررسی و نتایج نشان داد رابطه مثبت و معنی‌داری بین ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و شبکه اجتماعی) و امید به آینده وجود دارد.

شریفی، احمدی و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند که سرمایه اجتماعی در محیط دانشگاهی رابطه‌ای مثبت و معنادار با امید به آینده دانشجویان دارد.

صفری شالی و طوافی (۱۳۹۷) در مقاله «بررسی میزان امید به آینده و عوامل موثر بر آن در بین شهروندان تهران» به این نتیجه رسیدند که در تبیین امید به آینده، نشاط اجتماعی، احساس محرومیت و احساس عدالت اجتماعی بیشترین نقش را دارند.

مردانی فر و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش «سرمایه اجتماعی و امید به آینده در میان دانشجویان (مطالعه دانشگاه‌های شهر بندرعباس)» به این نتیجه رسیدند که بین ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، هنجار اجتماعی، مشارکت اجتماعی) با امید به آینده رابطه معنادار وجود دارد.

بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران

صادق صالحی، احمد رضایی، مجید کریمی، صونا احدیان

زارع و احمدی (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای روی نوجوانان مدارس شیراز دریافتند که مشارکت مدنی و شبکه‌های حمایتی درون مدرسه‌ای به طور معناداری موجب افزایش امید به آینده می‌شود.

شیردل (۱۴۰۳) در تبیین جامعه شناختی عوامل مؤثر بر امید به آینده در جوانان شهر زاهدان، بر نقش مهم سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی، روانی و فرهنگی در جلوگیری از ایجاد ناامیدی و تصویر منفی نسبت به آینده تأکید می‌کند. بنابراین، عوامل ساختاری به خصوص سرمایه اجتماعی در امید به آینده جوانان شهر زاهدان تأثیرگذار است.

پیشینه خارجی

فراایبرگ و همکاران (۲۰۱۸) در بررسی بین‌فرهنگی دریافتند که حمایت اجتماعی و تعلق گروهی، امید به آینده دانشجویان را به طور مستقیم افزایش می‌دهد.

چن و لی (۲۰۲۰) در تحقیقی بر روی دانشجویان آسیای شرقی نشان دادند سرمایه اجتماعی خانوادگی و دوستانه، نقش مهمی در پیش‌بینی امید تحصیلی و شغلی آنان دارد.

لی و فانگ (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای روی دانشجویان آسیایی دریافتند که سرمایه اجتماعی خانوادگی و اجتماعی، پیش‌بینی‌کننده قوی امید تحصیلی و انگیزه آینده‌گرایانه است. شبکه‌های حمایتی و اعتماد اجتماعی نقش مهمی در افزایش امید ایفا می‌کنند.

آن و لی (۲۰۲۰) در پژوهشی روی جوانان کره‌ای نشان دادند که اعتماد نهادی و مشارکت اجتماعی رابطه مثبت و معناداری با امید به آینده دارد. سرمایه اجتماعی بالا با کاهش گرایش به ناامیدی همراه است.

سانتینی و همکاران (۲۰۲۰) در یک مطالعه طولی نشان دادند مشارکت اجتماعی فعال با افزایش امید، هدفمندی و چشم‌انداز مثبت آینده در بزرگسالان و جوانان همراه است.

گالاگر و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند حمایت اجتماعی و همدلی ادراک‌شده با افزایش امید، تاب‌آوری روانی و نگرش مثبت به آینده رابطه معنادار دارد.

لی و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند افرادی که سطح بالاتری از اعتماد اجتماعی دارند، از امید و خوش بینی بیشتری نسبت به آینده برخوردارند؛ زیرا اعتماد اجتماعی موجب احساس امنیت روانی و پیش بینی پذیری اجتماعی می شود.

کیم و کیم (۲۰۲۳) نشان دادند سبک زندگی اجتماعی فعال و مشارکت در فعالیت های فرهنگی و جمعی، به طور غیرمستقیم و از طریق سرمایه اجتماعی، امید به آینده را افزایش می دهد.

چان (۲۰۲۳) نشان داد سرمایه اجتماعی آن لاین، از طریق تعامل اجتماعی و اعتماد دیجیتال، انتظارات مثبت و امید به آینده را تقویت می کند.

کان (۲۰۲۳) در مطالعه ای بر دانشجویان هنگ کنگ نشان داد سرمایه اجتماعی با انتظارات آینده، ارتباط معناداری دارد.

همچنین پژوهش نعشبندی و همکاران (۲۰۲۴) درباره برنامه تابستانی گوگل نشان داد سرمایه اجتماعی ایجاد شده در شبکه های آموزشی، ثبات تحصیلی و امید آینده را افزایش می دهد.

جمع بندی پیشنهادی

اغلب مطالعات، سرمایه اجتماعی را متشکل از ابعادی چون اعتماد اجتماعی، مشارکت مدنی، شبکه های اجتماعی، همدلی و احساس تعلق اجتماعی دانسته و نشان داده اند که این ابعاد به طور مستقیم یا غیرمستقیم موجب افزایش امید به آینده در سطوح فردی و جمعی می شوند. در این چارچوب، اعتماد اجتماعی با کاهش احساس ناامنی و بی ثباتی، مشارکت اجتماعی با تقویت احساس اثرگذاری فرد و تعلق اجتماعی با ایجاد معنای مشترک، زمینه های شناختی و عاطفی امید را تقویت می کنند. اعتماد اجتماعی موجب احساس امنیت روانی و پیش بینی پذیری اجتماعی می شود. در بسیاری از مطالعات، سرمایه اجتماعی صرفاً به یک یا دو بعد تقلیل یافته و از رویکردهای چندبعدی نظریه پردازانی چون پاتنام، بوردیو و کلمن فاصله گرفته شده است. این تقلیل گرایی باعث شده تأثیر ابعاد نرم تر سرمایه اجتماعی مانند همدلی، پیوندهای عاطفی و سبک زندگی بر امید به آینده، کمتر مورد توجه قرار گیرد.

چارچوب نظری پژوهش

نظریه سرمایه اجتماعی پاتنام

پاتنام سرمایه اجتماعی را شامل اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی می‌داند که منافع متقابل را با همکاری و تعاون تسهیل می‌کند. سرمایه اجتماعی از راه پیوندها و روابط اجتماعی، سبب تسریع دستیابی افراد به اهداف می‌شود و طبق نظریه اسنایدر، امید فرایند تعیین اهداف و طرح راهکار و داشتن انگیزه برای دستیابی به اهداف است. در نتیجه افراد دارای سرمایه اجتماعی بالاتر، امید به آینده بالاتری دارند. (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵: ۱۰۰). از نظر پاتنام سرمایه اجتماعی به دو نوع پیوندی و پلزن تقسیم می‌شود. سرمایه اجتماعی پیوندی از طریق روابط نزدیک، امنیت و حمایت عاطفی فراهم می‌آورد و سرمایه اجتماعی پلزن با گشودن دسترسی به فرصت‌های جدید، امید به آینده را تقویت می‌سازد. جوامعی با سرمایه اجتماعی بالا، انسجام بیشتری داشته و افراد در آن کمتر دچار افسردگی، اضطراب و احساس انزوا می‌شوند (پاتنام، ۲۰۰۰: ۶۷). یک شبکه حمایتی، مساعدت ملموسی فراهم که باعث کاهش اضطراب شده و هنجارهای سلامتی را تقویت می‌کند. (حسنی درمیان و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۳).

نظریه سرمایه اجتماعی بوردیو

بوردیو سرمایه اجتماعی را در پیوند مستقیم با سرمایه فرهنگی و اقتصادی تحلیل می‌کند و معتقد است که سبک زندگی، سلیقه‌ها و علایق فرهنگی افراد، بازتاب عینی موقعیت طبقاتی آن‌هاست (بوردیو، ۱۹۸۶: ۲۴۵). از دیدگاه وی، گروه‌هایی که از سرمایه فرهنگی بالاتری برخوردارند، از طریق مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی، هنری و علمی، شبکه‌های اجتماعی نخبه‌گرایانه‌تری تشکیل می‌دهند که منجر به تولید سرمایه اجتماعی پایدارتر می‌شود. در مقابل، سبک زندگی توده‌ای و مصرف‌محور، شبکه‌هایی محدود، ناپایدار و کم‌کارکرد ایجاد می‌کند. در نتیجه، تفاوت در علایق فرهنگی و سبک زیست، به بازتولید نابرابری در سرمایه اجتماعی منجر می‌شود. بوردیو سرمایه اجتماعی را شامل روابط اجتماعی می‌داند که افراد برای دسترسی به منابع، با کسانی که در ارتباط است، استفاده می‌کند. بوردیو طبقه را بر مبنای سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تشریح

می کند. از نظر بورديو، حجم و انواع سرمايه طبقه را شکل داده و منش افراد، درون هر طبقه را به هم متصل می کند و سبک های زندگی بر اساس منش مشترک شکل می گیرند. مصرف، اجازه بازنمایی سبک های مختلف زندگی را می دهد و ذائقه ها سبک های زندگی که بر مبنای سرمايه های بالا شکل می گیرند، باعث مصرف کالاهایی می شوند که تمایز اجتماعی ایجاد می کند. (نیازی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵).

نظریه سرمايه اجتماعی کلمن

کلمن سرمايه اجتماعی را به عنوان مجموعه ای از ویژگی های ساختاری و فرهنگی جامعه تعریف می کند که افراد را قادر می کند تا با همکاری و اعتماد متقابل، اهداف مشترک را محقق کنند. به بیان کلمن، سرمايه اجتماعی شامل سه مؤلفه اصلی است: ۱. شبکه ها: روابط و پیوندهای میان افراد و گروه ها که امکان تبادل منابع و اطلاعات را فراهم می کنند. ۲. اعتماد و هنجارها: قواعد نانوشته و اعتماد متقابل که رفتارهای اجتماعی را هماهنگ می کند. ۳. هدایت جمعی و همکاری: توانایی افراد برای همکاری در جهت منافع جمعی و حل مسائل اجتماعی (کلمن، ۱۹۸۸: ۱۰۳). کلمن معتقد است که پیوندهای اجتماعی و سرمايه اجتماعی موجب تسهیل توسعه اجتماعی، کاهش هزینه های مبادله و افزایش بهره وری جمعی می شوند. به عبارت دیگر، جامعه ای که دارای شبکه های گسترده، اعتماد متقابل و هنجارهای مشترک است، می تواند به طور مؤثر به اهداف اقتصادی، آموزشی و اجتماعی خود دست یابد (کلمن، ۱۹۸۸: ۱۲۲). طبق نظر کلمن سرمايه اجتماعی از طریق گسترش روابط اجتماعی افراد می تواند هزینه دست یابی به اهداف را کاهش و موجب دست یابی افراد به اهداف و در نتیجه امیدواری را فراهم کند (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵: ۱۰۲).

نظریه امید اسنایدر

از نظر اسنایدر امید، روند فکری و شامل دو جز اراده های هدفمند (تفکر عامل) و طرح های هدفمند (مسیرها) است و هر دو بعد به وسیله رفتارهای هدفمند تشکیل می شود. مسیرها بعد شناختی امید و نشان

دهنده توان فرد در خلق راه‌های معقول جهت بدست آوردن اهداف است. تفکر عامل بعد انگیزشی امید و نشان دهنده برداشت شخصی در مورد توانایی جهت رسیدن به اهداف گذشته، حال و آینده است. تفکر عامل، اعتقاد افراد به اینکه به وسیله راه‌های فرضی می‌تواند به سمت هدف مشخص حرکت و به آن دست یابد. (کرمانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸). امید فرایندی است که طی آن: ۱- افراد هدفشان را تعیین ۲- برای رسیدن به آن اهداف استراتژی‌های خاصی توسعه. ۳- برای اجرای آن هدف‌ها انگیزه لازم را به وجود و حفظ می‌کنند (صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۷: ۱۲۳).

فرضیه‌های پژوهش:

1. بین همدلی و تعلق و امید به آینده، رابطه معنا دار وجود دارد.
2. بین علایق متفاوت و امید به آینده، رابطه معنادار وجود دارد.
3. بین سبک زندگی متفاوت و امید به آینده، رابطه معنا دار وجود دارد.
4. بین اعتماد اجتماعی و امید به آینده، رابطه معنا دار وجود دارد.
5. بین مشارکت اجتماعی و امید به آینده، رابطه معنا دار وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش از نوع کمی و روش پیمایش و ابزار، پرسش‌نامه می‌باشد. برای سرمایه اجتماعی از پرسشنامه (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۵) و امید به آینده از پرسشنامه استاندارد اسنایدر استفاده شد. جامعه آماری دانشجویان دانشگاه مازندران به تعداد ۱۲۰۴۱ نفر و با توجه به فرمول کوکران، نمونه مورد نیاز برای تعمیم به کل جامعه آماری ۳۷۳ نفر بوده که در این پژوهش به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم، ۳۹۷ دانشجوی پرسش‌نامه را تکمیل کردند. در این پژوهش از پرسش‌نامه استاندارد و روایی صوری و همچنین اعتبار سازه تجربی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی در مدل اندازه‌گیری لیزرل استفاده شد. سرمایه اجتماعی به شبکه‌ای از

روابط، هنجارها و اعتماد متقابل میان افراد اشاره دارد که زمینه‌ساز همکاری و انسجام اجتماعی است. متغیرهای سرمایه اجتماعی شامل: ۱. اعتماد اجتماعی: اعتقاد یا انتظار فرد به اینکه دیگران رفتار صادقانه و قابل پیش‌بینی خواهند داشت؛ ۲. مشارکت اجتماعی: دخالت فرد در فعالیت‌هایی که تعامل با دیگران در جامعه فراهم می‌آورد؛ ۳. همدلی و تعلق اجتماعی: همدلی توانایی درک احساسات، نیازها یا دیدگاه‌های دیگران و تعلق مفهومی است که نشان می‌دهد فرد خود را جزئی از یک گروه، جامعه یا نهاد می‌داند ۴. علایق متفاوت: شامل تفاوت در فعالیت‌ها، نگرش‌ها و سبک زندگی افراد در جامعه است. ۵. سبک زندگی متفاوت: فعالیت‌های نظام مندی که از ذوق و سلیقه افراد ناشی می‌شود و بیشتر جنبه خارجی و عینی دارد و بصورت نمادین به افراد هویت می‌بخشد و میان اقشار مختلف تمایز ایجاد می‌کند. امید به آینده، نیرویی انگیزشی است که افراد را به سمت تحقق اهداف و مقاومت در برابر مشکلات سوق می‌دهد.

جدول ۱. مقادیر استاندارد بارهای عاملی و شاخص‌های برازندگی

۰/۹۳	۰/۹۰	۰/۰۷۴	۳/۱۸	۰/۰۰۰	۵۵	۱۷۵/۳۱	۰/۶۱	گویه ۱	همدلی و تعلق
							۰/۷۴	گویه ۲	
							۰/۷۰	گویه ۳	
							۰/۵۸	گویه ۴	
							۰/۹۰	گویه ۱	علایق متفاوت
							۰/۸۱	گویه ۲	
							۰/۴۴	گویه ۱	سبک زندگی متفاوت
							۰/۷۴	گویه ۲	
							۰/۶۱	گویه ۳	
							۰/۷۳	گویه ۱	اعتماد اجتماعی
							۰/۴۱	گویه ۲	
							۱/۴۴	گویه ۱	مشارکت اجتماعی
۰/۴۰	گویه ۲								

بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران

صادق صالحی، احمد رضایی، مجید کریمی، صونا احدیان

۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۱۱۴	۶/۱۱	۰/۰۰۰	۵	۳۰/۵۶	۰/۴۶	گویه ۱	امید به آینده
							۰/۷۴	گویه ۲	
							۰/۷۴	گویه ۳	
							۰/۷۵	گویه ۴	
							۰/۷۵	گویه ۵	

CFI	NFI	RMSEA	χ^2/df	شاخص برازندگی
>۰/۹	>۰/۹	<۰/۰۸	۱-۵	دامنه پذیرش

با توجه به جدول شماره ۱، p-value معیار سنجش مناسب بودن مدل است که میزان آن باید کم تر از ۵ صدم باشد و در این پژوهش برابر با صفر است. همچنین RMSEA شاخص میانگین خطاهای مدل از ۰/۷ تا ۰/۱ و برازش متوسط است. نسبت χ^2 به χ^2/df از ۳ تا ۵ و متوسط و قابل قبول است. همچنین شاخص نرم شده برازندگی (NFI) و شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) بیش از ۰/۹ و قابل قبول می‌باشد.

برای پایایی، از تکنیک آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج پایایی در نرم افزار SPSS به صورت زیر است:

جدول ۲. آمار قابلیت اعتماد

متغیر	تعداد آیتم‌ها	آلفای کرونباخ
سرمایه اجتماعی	۱۳	۰/۷۲۵
امید به آینده	۵	۰/۸۳۲

با توجه به جدول شماره ۲، پایایی متغیرها بیش از ۰/۷ می‌باشد.
توصیف متغیرهای زمینه‌ای:

جدول ۳. توزیع افراد نمونه بر اساس جنسیت

ردیف	جنس	فراوانی	درصد
۱	مرد	۱۳۵	۳۴
۲	زن	۲۶۲	۶۶
۳	کل	۳۹۷	۱۰۰

طبق جدول ۳، ۳۴ درصد (معادل ۱۳۵ نفر از پاسخ‌گویان) مرد و ۶۶ (معادل ۲۶۲ نفر از پاسخ‌گویان) زن هستند.

جدول ۴. توزیع افراد نمونه بر حسب تحصیلات

ردیف	تحصیلات	فراوانی	درصد
۱	دیپلم	۵۴	۱۳/۶
۲	کاردانی	۲۵	۶/۳
۳	کارشناسی	۱۹۷	۴۹/۶
۴	کارشناسی ارشد	۱۰۴	۲۶/۲
۵	دکتری	۱۷	۴/۳
۶	کل	۳۹۷	۱۰۰

طبق جدول ۴، ۵۴ نفر، دیپلم، ۲۵ نفر، کاردانی، ۱۹۷ نفر، کارشناسی، ۱۰۴ نفر ارشد و ۱۷ نفر دکتری هستند.

بررسی میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش:

جدول ۵. آماره‌های متغیرهای ترکیبی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار
همدلی و تعلق	۳۹۷	۳/۵۱	۰/۸۰
علايق متفاوت	۳۹۷	۳/۵۳	۱/۰۳
سبک زندگی متفاوت	۳۹۷	۳/۹۴	۰/۷۰
اعتماد اجتماعی	۳۹۷	۳/۵۵	۰/۶۸
مشارکت اجتماعی	۳۹۷	۴/۱۰	۰/۶۹
امید به آینده	۳۹۷	۳/۶۰	۰/۷۰
سرمایه اجتماعی	۳۹۷	۳/۷۱	۰/۴۶

با توجه به جدول شماره ۵، کم‌ترین میانگین متغیر همدلی و تعلق و بیشترین میانگین مربوط به متغیر مشارکت اجتماعی است. میانگین امید به آینده، ۳/۶۰ و میانگین سرمایه اجتماعی، ۳/۷۱ و بیشتر از متوسط است.

- آزمون تفاوت میانگین سرمایه اجتماعی بر حسب جنسیت:

جدول ۶. آمار گروه

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
مرد	۱۳۵	۳/۷۳	۰/۴۵	۰/۰۳۹
زن	۲۶۲	۳/۷۰	۰/۴۷	۰/۰۲۹

آزمون نمونه‌های مستقل

F	Sig	t	df	Sig(2)
۰/۴۰۷	۰/۵۲	۰/۷۶	۳۹۵	۰/۴۴

- همان طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، میانگین سرمایه اجتماعی دانشجویان پسر (۳/۷۳) و بیشتر از میانگین دانشجویان دختر (۳/۷۰) است. سطح معنی داری ۰/۴۴ و بیش از ۰/۰۵ است، فرض صفر تأیید می‌شود و بین میانگین سرمایه اجتماعی دانشجویان پسر و دختر تفاوت معناداری وجود ندارد.

- آزمون تفاوت میانگین امید به آینده بر حسب جنسیت:

جدول ۷. آمار گروه

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
مرد	۱۳۵	۳/۶۰	۰/۷۸	۰/۰۶۷
زن	۲۶۲	۳/۵۹	۰/۶۶	۰/۰۴۰

بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران

صادق صالحی، احمد رضایی، مجید کریمی، صونا احدیان

آزمون نمونه‌های مستقل

Sig(2)	df	t	Sig	F
۰/۸۸	۲۳۴	۰/۱۴۲	۰/۰۴۷	۳/۹۶

- همان طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، میانگین امید به آینده دانشجویان پسر (۳/۶۰) و بیشتر از میانگین دانشجویان دختر (۳/۵۹) است. سطح معنی داری ۰/۸۸ و بیش از ۰/۰۵ است، فرض صفر تأیید می‌شود و بین میانگین امید به آینده دانشجویان پسر و دختر تفاوت معناداری وجود ندارد.

یافته‌ها

آزمون فرضیه‌های پژوهش:

جدول ۸. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. تحصیلات	■							
۲. همدلی و تعلق	-۰/۰۲۲	■						
۳. علایق متفاوت	۰/۰۰۴	۰/۱۱۶*	■					
۴. سبک زندگی متفاوت	۰/۰۱۰	۰/۰۵۸	۰/۵۰۳***	■				
۵. اعتماد اجتماعی	۰/۰۵۱	۰/۳۸۶***	-۰/۰۲۲	۰/۰۰۳	■			
۶. مشارکت اجتماعی	-۰/۱۰۲*	۰/۲۳۷***	۰/۰۹۲	۰/۱۱۸*	۰/۲۱۳***	■		
۷. امید به آینده	۰/۰۰۳	۰/۲۷۳***	-۰/۰۲۳	۰/۱۰۴*	۰/۲۸۷***	۰/۲۸۳***	■	
۸. سرمایه اجتماعی	-۰/۰۱۸	۰/۷۳۰***	۰/۵۹۱***	۰/۵۷۵***	۰/۴۷۲***	۰/۴۷۳***	۰/۳۰۲***	■

با توجه به جدول ۸، نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می دهد بین متغیرهای همدلی و تعلق، سبک زندگی متفاوت، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی با امید به آینده رابطه مثبت معنادار وجود دارد. و بین سطح تحصیلات و مشارکت اجتماعی رابطه منفی معنادار وجود دارد.

تحلیل رگرسیون امید به آینده توسط متغیرهای سرمایه اجتماعی:

جدول ۹. تحلیل رگرسیون امید به آینده توسط متغیرهای سرمایه اجتماعی

متغیر	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب رگرسیون غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضریب رگرسیون استاندارد	t	سطح معنی داری
همدلی و تعلق	۰/۴۱۲	۰/۱۷۰	۰/۱۴۲	۰/۰۴۵	۰/۱۶۳	۳/۱۹۲	۰/۰۰۲
علاقه متفاوت			-۰/۰۸۴	۰/۰۳۷	-۰/۱۲۳	-۲/۲۸۲	۰/۰۲۳
سبک زندگی متفاوت			۰/۱۳۲	۰/۰۵۴	۰/۱۳۲	۲/۲۶۹	۰/۰۱۴
اعتماد اجتماعی			۰/۱۸۲	۰/۵۲	۰/۱۷۸	۳/۵۲۸	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی			۰/۲۰۶	۰/۰۴۹	۰/۲۰۲	۴/۱۹۶	۰/۰۰۰

- با توجه به جدول شماره ۹، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می دهد ضریب همبستگی چندگانه که بیان گر رابطه بین متغیرهای مستقل با وابسته است، در معادله برابر با ۰/۴۱۲ می باشد. همچنین مجذور ضریب همبستگی چندگانه یا ضریب تعیین برابر با ۰/۱۷۰ است. این ضریب نشان دهنده این است که متغیرهای

بررسی نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران

صادق صالحی، احمد رضایی، مجید کریمی، صونا احدیان

سرمایه اجتماعی حدود ۱۷ درصد تغییرات واریانس متغیر امید به آینده را تبیین می‌کنند. متغیر مشارکت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر امید به آینده دارد. با یک انحراف معیار افزایش مشارکت اجتماعی، امید به آینده ۰/۲۰۲ انحراف معیار افزایش می‌یابد و بعد از آن متغیر اعتماد اجتماعی بیشترین تأثیر را بر امید به آینده دارد. با یک انحراف معیار افزایش اعتماد اجتماعی، امید به آینده ۰/۱۷۸ انحراف معیار افزایش می‌یابد. بعد از اعتماد اجتماعی، متغیر همدلی و تعلق بیشترین تأثیر را بر امید به آینده دارد. با یک انحراف معیار افزایش همدلی و تعلق، امید به آینده، ۰/۱۶۳ انحراف معیار افزایش می‌یابد و با یک انحراف معیار افزایش متغیر سبک زندگی متفاوت، امید به آینده، ۰/۱۳۲ انحراف معیار افزایش می‌یابد.

نتیجه گیری

امید به آینده یکی از ابعاد روان‌شناختی کلیدی در توسعه اجتماعی است که به باور افراد درباره امکان تحقق اهداف و بهبود شرایط زندگی اشاره دارد. این بعد، به عنوان منبعی برای انگیزه‌بخشی و پایداری در برابر مشکلات و بحران‌ها شناخته می‌شود (اسنایدر، ۲۰۰۲: ۲۵۳). کاهش امید به آینده، در مقابل، می‌تواند انگیزه فردی و جمعی را کاهش داده و فرصت‌های توسعه‌ای را محدود کند. اهمیت بررسی امید به آینده در دانشجویان به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع انسانی جامعه بیشتر است. جوانان در اوج شکوفایی، سازندگی و پویایی قرار دارند که آینده جامعه به دست آن‌ها رقم می‌خورد. پژوهش پیش رو با هدف نقش سرمایه اجتماعی در امید به آینده دانشجویان دانشگاه مازندران انجام شد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد میانگین سرمایه اجتماعی ۳/۷۱ و امید به آینده ۳/۶۰ است و بین میانگین سرمایه اجتماعی و امید به آینده دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد بین متغیرهای همدلی و تعلق، سبک زندگی متفاوت، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی با امید به آینده رابطه مثبت معنادار وجود دارد. و بین سطح تحصیلات و مشارکت اجتماعی رابطه منفی معنادار وجود دارد. با افزایش سطح تحصیلات، مشارکت اجتماعی کاهش می‌یابد. و با افزایش سرمایه اجتماعی، همدلی و تعلق، سبک زندگی متفاوت، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی، امید به آینده افزایش می‌یابد.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد متغیرهای سرمایه اجتماعی حدود ۱۷ درصد تغییرات واریانس متغیر امید به آینده را تبیین می‌کنند. متغیر مشارکت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر امید به آینده دارد و بعد از آن متغیر اعتماد اجتماعی و همدلی و تعلق و سبک زندگی متفاوت قرار دارند که هم سو با پژوهش افشانی و همکاران (۱۳۹۵)، شریفی، احمدی و همکاران (۱۳۹۶)، پاتنام (۲۰۰۰)، فرایبرگ و همکاران (۲۰۱۸)، کیم و کیم (۲۰۲۳) و کان (۲۰۲۳) است. با این تفاوت که در پژوهش‌های قبل، نقش متغیرهای علایق متفاوت و سبک زندگی متفاوت در امید به آینده بررسی نشد. سرمایه اجتماعی و حمایت می‌تواند در هنگام گرفتاری‌ها در افراد احساس امنیت و امید ایجاد کند و هرچه این حمایت و سرمایه اجتماعی بیشتر باشد، میزان امیدواری افزایش می‌یابد و اضطراب را کاهش و به فرد فرصت خودشکوفایی و رشد می‌دهد (علیزاده اقدم، ۱۳۹۱: ۱۹۴).

اعتماد اجتماعی یکی از پایه‌های اصلی سرمایه اجتماعی است. زمانی که افراد احساس کنند دیگران صادق، درستکار و قابل اعتمادند، پیش‌بینی‌پذیری روابط اجتماعی افزایش می‌یابد و حس امنیت روانی شکل می‌گیرد. این امنیت موجب تقویت امید به آینده می‌شود (پاتنام، ۲۰۰۰: ۱۳۵). پاتنام همچنین بر نقش شبکه‌های اجتماعی و مشارکت مدنی تأکید می‌کند و معتقد است حضور فعال افراد در انجمن‌ها، گروه‌ها و فعالیت‌های جمعی، حس اثربخشی، تعلق و کنترل اجتماعی را افزایش می‌دهد (پاتنام، ۲۰۰۰: ۲۹۰-۲۸۷). این احساس اثربخشی اجتماعی، یکی از سازوکارهای کلیدی شکل‌گیری امید به آینده است؛ زیرا افراد مشارکت‌کننده، آینده را نتیجه کنش‌های جمعی خود می‌دانند نه امری تصادفی یا تحمیلی. جوامعی که از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند، نه تنها عملکرد نهادی بهتری دارند، بلکه شهروندان آن‌ها از نگرش‌های مثبت‌تر نسبت به آینده اجتماعی و سیاسی برخوردارند (پاتنام، ۱۹۹۳: ۱۸۱-۱۷۸). بورديو سرمایه اجتماعی را شامل روابط اجتماعی می‌داند که افراد برای دسترسی به منابع، با کسانی که در ارتباط است، استفاده می‌کند. سرمایه اجتماعی از طریق پیوندها و روابط اجتماعی، امر دست‌یابی به اهداف را در افراد تسریع می‌کند و طبق نظر اسنایدر، امید فرآیند تعیین اهداف و طراحی راهکارها و ایجاد انگیزه برای رسیدن به اهداف است. در صورت وجود سرمایه اجتماعی، افراد در قالب هنجارها و پیوندهای اجتماعی، قابلیت‌های خود را افزایش و ضمن به دست آوردن کنترل زندگی خود، از حمایت‌های اجتماعی سبک‌های ارتباطی خود برخوردار می‌شوند. بنابراین قدرت کنار

آمدن با فشارهای ناشی از فعالیت‌ها و روابط افزایش و از نظر روانی از آرامش و آسایش مطلوبی برخوردار خواهند شد. زمانی که سرمایه اجتماعی بالا باشد، افراد احساس می‌کنند که در محیط اجتماعی خود پشتیبانی و منابع کافی برای پیشرفت دارند و این نگرش موجب افزایش امید به آینده می‌شود. طبق نظر کلمن سرمایه اجتماعی از طریق گسترش روابط اجتماعی افراد می‌تواند هزینه دست‌یابی به اهداف را کاهش و موجب دست‌یابی افراد به اهداف و در نتیجه امیدواری را فراهم کند (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵: ۱۰۲). سرمایه اجتماعی با تقویت پیوندها، اعتماد و مشارکت جمعی، نقش مهمی در افزایش امید به آینده دارد. اعتماد اجتماعی با کاهش احساس ناامنی و بی‌ثباتی، مشارکت اجتماعی با تقویت احساس اثرگذاری فرد و تعلق اجتماعی با ایجاد معنای مشترک، زمینه‌های شناختی و عاطفی امید را تقویت می‌کنند. همدلی موجب درک متقابل و حمایت اجتماعی می‌شود. فردی که احساس کند در موقعیت‌های دشوار تنها نیست، نگرش مثبت‌تری به آینده خواهد داشت. جهت افزایش امید به آینده، توجه به متغیرهای سرمایه اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای داشته و با تقویت این متغیرها می‌توان امید به آینده را افزایش داد.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسؤل، این مقاله حامی مالی نداشته است.

منابع

- افشانی، سیدعلیرضا، جعفری، زینب. (۱۳۹۵). رابطه سرمایه اجتماعی و امید به آینده در بین دانشجویان دانشگاه یزد. فصل‌نامه علوم اجتماعی، ۲۳(۷۳)، ۹۳-۱۱۶. doi: 10.22054/qjss.2016.7205
- پورافکاری، ن. و شکری، ک. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر سلامت روانی دانشجویان. فصل‌نامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوشتر، ۵(۲): ۱۶۵-۱۷۲.
- حسنی درمیان، غلامرضا؛ ابراهیمی، سیریزی و افشانی، علیرضا. (۱۳۹۸). بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با سلامت (مورد مطالعه: شهروندان سی سال و بالاتر شهر مشهد). مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال نهم، شماره سی و دو، ۸۵-۱۱۴.
- رفیعی، حسن، موسوی میرطاهر، قاسم زاده داود. (۱۳۹۵). ساخت و رواسازی پرسشنامه سنجش سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی رفاه اجتماعی؛ ۱۶ (۶۱): ۱۴۱-۱۵۷.
- شریفی، نسرين؛ احمدی، سمیه و همکاران. (۱۳۹۶). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امید به آینده دانشجویان. فصل‌نامه پژوهش‌های اجتماعی ایران، ۱۰(۲)، ۱۰۵-۱۲۳.
- شیردل، الهام. (۱۴۰۳). تبیین جامعه‌شناختی عوامل موثر بر امید به آینده در جوانان شهر زاهدان. آینده پژوهی انقلاب اسلامی. دوره ۵، شماره ۳، ۷۱-۹۰.
- صفری شالی، رضا و طوافی، پویا. (۱۳۹۷). بررسی میزان امید به آینده و عوامل مؤثر بر آن در بین شهروندان تهرانی. برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. دوره ۹، شماره ۳۵، ۱۱۷-۱۵۷.
- علیزاده اقدم، محمداقتر. (۱۳۹۱). بررسی میزان امید به آینده در بین دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن. جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره پیاپی ۴۸، شماره چهارم.
- - کرمانی، زهرا، خداپناهی، محمد کریم و حیدری، محمود. (۱۳۹۰). ویژگی‌های روان‌سنجی امید‌سنجی. فصلنامه روانشناسی کاربردی، سال ۵، شماره ۳. ۲۳-۷.

-مردانی فر، فهیمه، ظهیری نیا، مصطفی و رستگار، یاسر. (۱۳۹۸). سرمایه اجتماعی و امید به آینده در میان دانشجویان (مطالعه دانشگاه‌های شهر بندرعباس). مجله علمی "مدیریت سرمایه اجتماعی"، ۶(۱)، ۸۵-۱۰۴. doi: 10.22059/jscm.2019.256221.1587

-هزارجریبی، جعفر و صفری شالی، رضا. (۱۳۸۸). بررسی رضایت از زندگی و جایگاه احساس امنیت در آن (مطالعه در بین شهروندان تهرانی). انتظام اجتماعی، ۱(۳)، ۷-۲۸. SID. <https://sid.ir/paper/187475/fa>

-Ahn, J., & Lee, S. (2020). Social capital and hope for the future among Korean youth. *Journal of Youth Studies*, 23(1), 80-95.

-Chan, M. (2023). Online social capital and future expectations among youth. *Journal of Youth Studies*, 26(10), 1345-1362. <https://doi.org/10.1080/13676261.2023.2272616>

-Chen, J., & Li, H. (2020). Social capital and students' future hope: Evidence from East Asia. *Journal of Youth Studies*, 23(2), 135-148.

-Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(Supplement), S95-S120.

-Freiberg, H. J., Stein, T., & Wang, L. (2018). Social support, group belonging and hope among university students. *Higher Education Research & Development*, 37(1), 60-72.

-Gallagher, M. W., Long, L. J., & Richardson, A. (2021). Hope, social support, and resilience. *Journal of Positive Psychology*, 16(3), 1-11. <https://doi.org/10.1080/17439760.2020.1789699>

-Kan, W. S. (2023). Online social capital and future expectations among university students in Hong Kong. *International Journal of Adolescence and Youth*, 28(1), 1-12.

- Kim, J., & Kim, M. (2023). Lifestyle, social participation, and future orientation. *International Journal of Social Psychology*, 38(2), 289-305.
- Li, H., & Fung, H. (2021). Family and community social capital as predictors of academic hope. *Journal of Adolescence*, 86, 140-150.
- Naghshbandi, M., Ferguson, S., & Olechowski, A. (2024). Social capital and persistence in computer science of Google's Computer Science Summer Institute (CSSI) students. *ArXiv preprint*.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Santini, Z. I., Koyanagi, A., Tyrovolas, S., Mason, C., & Haro, J. M. (2020). The association between social relationships and depression: A systematic review. *Journal of Affective Disorders*, 260, 646-656. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.09.054>
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13(4), 249-275

Investigating the role of social capital in the hope for the future of students at the University of Mazandaran

Sadegh salehi^{*۱}, Ahmad Rezaeei^۲, Majid Karimi^۳, Sona Ahadian^۴

Date Received:

19 Jan 2026

Date Accepted:

12 Apr 2026

Keywords:

Social capital;
Hope for the
future; Students;
University of
Mazandaran.

Abstract

Social capital provides a platform for active participation of citizens by strengthening communication networks and social trust. Hope for the future, as a psychological driving force, increases the motivation and positive orientation of individuals in social life. The present study was conducted with the aim of investigating the role of social capital in hope for the future of students at the University of Mazandaran. The research was quantitative, using a survey method and its instrument was a questionnaire. The statistical population of the study was students at the University of Mazandaran, and according to the Cochran formula, 397 people were selected using a stratified sampling method proportional to the volume. The results of this study show that social capital variables explain about 17 percent of the variance changes in the hope for the future variable. The social participation variable has the greatest impact on hope for the future, followed by the social trust, empathy, belonging, and different lifestyle variables. In order to increase hope for the future, paying attention to social capital variables plays a decisive role, and by strengthening these variables, hope for the future can be increased.

¹ Professor of Sociology, Department of Development Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran .s.salehi@umz.ac.ir

² Associate Professor of Sociology, Department of Development Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. a.rezaei@umz.ac.ir

³ PhD Student in Sociology, Department of Development Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. Karimi.umz@gmail.com

⁴ PhD Student in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. souna.ahadian@gmail.com